

■ Skutki Brexitu dla gospodarki Niemiec

Marta Balcerek-Kosiarz

Analiza stosunków gospodarczych między Niemcami a Wielką Brytanią wymaga przedstawienia bilansu handlowego między obydwooma państwami. Wielka Brytania pod względem PKB (2,569 mld euro w 2015 r.) jest drugą gospodarką Unii Europejskiej. Zajmuje piąte miejsce wśród najważniejszych partnerów handlowych Niemiec. Obrót handlowy pomiędzy państwami w 2015 r. wyniósł 126,7 mld euro. Większe znaczenie dla niemieckiej gospodarki mają tylko cztery państwa: Stany Zjednoczone, Francja, Holandia oraz Chiny. W 2015 r. niemieckie firmy sprzedały produkty do Wielkiej Brytanii za kwotę 89,3 mld euro. Do najważniejszych produktów po stronie eksportu należą: samochody oraz ich części (29,1 mln euro), jak również maszyny (8,8 mln euro). Z kolei zakup brytyjskich produktów przez niemieckie firmy wyniósł 38,3 mld euro. Do grupy najważniejszych importowanych dóbr można zaliczyć: samochody i ich części (6 mln euro) oraz statki powietrzne (*Luft- und Raumfahrzeuge*, 4,4 mld euro). Wielka Brytania jest trzecim najważniejszym partnerem dla Niemiec pod względem świadczonych usług. Bilans handlu zagranicznego w 2015 r. wyniósł 30 mld euro. W ubiegłym roku Wielka Brytania zanotowała wzrost gospodarczy w wysokości 2,3%, a Niemcy 1,7%.

W Wielkiej Brytanii ma swoją siedzibę 2500 firm niemieckich o łącznym kapitale zakładowym 130 mld euro. Przedsiębiorcy zatrudniają w sumie 400 tys. pracowników. Wartość niemieckich bezpośrednich inwestycji w Wielkiej Brytanii wyniosła 121 mld euro w 2015 r. Największe inwestycje zanotowano w sektorze energetycznym, handlu, w branży ubezpieczeń oraz przemyśle motoryzacyjnym. Do najaktywniejszych firm decydujących o podejmowaniu bezpośrednich inwestycjach w Wielkiej Brytanii należą: *Siemens, Bosch, BMW, VW, RWE, E.ON, Deutsche Telekom, Deutsche Post, Linde* oraz *Heidelberg Zement*. Z kolei w Niemczech

Redakcja:

Radosław Grodzki
Jacek Kubera
(redaktor naczelny)
Piotr Kubiak
Krzysztof Malinowski

Korekta:

Hanna Różanek

Nr 259/2016
18.07.16

ISSN 2450-5080

Biuletyny dostępne
także dzięki:
NEWSLETTER IZ
FACEBOOK
SCRIBD
LINKEDIN
TWITTER

brytyjskie inwestycje w 2015 r. wyniosły 49 mld euro. Do firm, które ulokowały najwięcej pieniędzy w RFN, zalicza się: *BP, Shell, GKN, Terra Firma* oraz *Rolls Royce*.

Tabela 1.

Pozycja Wielkiej Brytanii pod względem obrotów handlowych z Niemcami w 2015 r.

	Ekspert	Wartość eksportu (w tys. euro)	Import	Wartość importu (w tys. euro)	Obrót handlowy (import+eksport)	Wartość eksportu i importu (w tys. euro)
1.	USA	113 900 351	Chiny	91 680 836	USA	173 634 373
2.	Francja	102 959 061	Holandia	87 953 657	Francja	169 891 074
3.	Wielka Brytania	89 288 118	Francja	66 932 013	Holandia	167 444 762
4.	Holandia	79 491 105	USA	59 644 022	Chiny	163 066 029
5.	Chiny	71 385 193	Włochy	49 050 554	Wielka Brytania	127 612 593
6.	Austria	58 098 628	Polska	44 579 546	Włochy	107 135 016
7.	Włochy	58 084 462	Szwajcaria	42 465 889	Polska	96 741 571
8.	Polska	52 162 025	Czechy	39 285 659	Austria	95 391 311
9.	Szwajcaria	49 278 933	Wielka Brytania	38 324 475	Szwajcaria	91 744 822

Opracowanie własne na podstawie: Statistisches Bundesamt, *Außenhandel. Rangfolge der Handelspartner in Außenhandel der Bundesrepublik Deutschland*, Wiesbaden 2016, s. 2.

Głównym czynnikiem rozwoju gospodarczego Wielkiej Brytanii jest udział w rynku wewnętrznym UE. Aż 45% handlu Wielkiej Brytanii odbywa się w ramach wymiany z krajami Unii Europejskiej. Natomiast jedynie 8% całego eksportu 27 krajów członkowskich UE jest skierowana do Wielkiej Brytanii. Wynika z tego, że Wielka Brytania jest ściśle uzależniona od wymiany handlowej z państwami członkowskimi UE. nierówności w brytyjskim eksporcie i imporcie powodują, że kraj ten nie zajmuje dobrej pozycji negocjacyjnej. W 2015 r. zanotowano spadek handlu towarami oraz wzrost sprzedaży brytyjskich usług na rynku europejskim (122,7 mld euro - 2015 r.). Obecnie deficyt handlowy Wielkiej Brytanii wynosi 43 mld funtów. W związku z tym Wielka Brytania nie może pozwolić sobie na zagrożenie zmniejszenia przychodów z eksportu z Niemcami (38,3 mld euro).

Wyniki referendum w Wielkiej Brytanii wpłynęły na osłabienia funta. 23 czerwca 2016 r. wartość funta wynosiła 1,5 wartości dolara. Natomiast 24 czerwca funt miał cenę 1,3 dolara. Od czasu kryzysu gospodarczego, który rozpoczął się w 2008/2009 r., nie było tak znaczącego spadku waluty brytyjskiej.

Przedsiębiorstwa niemieckie eksportujące produkty do Wielkiej Brytanii obawiają się zmniejszenia obrotu z powodu spadku siły nabywczej funta. Wskutek tego niemieckie firmy poniosą straty w wysokości 6,8 mld euro do 2019 r. Głównie ucierpi na tym przemysł motoryzacyjny (2 mld euro), przemysł chemiczny (1,1 mld euro) oraz przemysł maszynowy (1 mld euro). Największe straty w Niemczech poniesie region metropolitalny Rhein-Mein-Neckar, który słynie z przemysłu motoryzacyjnego. 6% całej jego produkcji jest wysyłane do Wielkiej Brytanii. Wysokie koszty poniesie również koncern *BMW* w branży samochodowej, w którego portfolio znajdują się dwie

brytyjskie marki: Rolls Royce oraz Mini. Rocznie brytyjskie fabryki *BMW* opuszcza 400 tys. aut. Największe problemy dotkną markę Mini, produkowaną w Oksfordzie, z powodu rosnących kosztów dostaw części z Niemiec.

Niemiecko-Brytyjska Izb Handlu Zagranicznego (*AHK*) w Londynie, zrzeszająca około 700 niemieckich przedsiębiorców działających na rynku brytyjskim, szacuje, że aż 80% firm z kapitałem niemieckim odczuje negatywne skutki *Brexitu*. Tylko 6% podmiotów gospodarczych ocenia korzystnie dla siebie wystąpienie Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej. Bardziej pozytywny stosunek wykazują niemieccy pracodawcy do inwestycji w tym kraju. Według danych *AHK* 61% z nich zmniejszy inwestycje w Wielkiej Brytanii, natomiast tylko 7% firm ma zamiar je zwiększyć. Ograniczenie zakupu produktów niemieckich przez brytyjskie firmy doprowadzi do odpływu przychodu rzędu 5 mld euro. Wskutek tego o 3% spadnie potencjał gospodarczy niemieckich firm w perspektywie długoterminowej. Z *Brexitu* głównie skorzysta przemysł chemiczny w Niemczech (np. firma *BASF*), którego konkurencyjność na rynku europejskim zwiększy się od 0,5% do 1%.

Skutki *Brexitu* można również rozpatrywać ze względu na państwa, których gospodarki są powiązane z Wielką Brytanią. Irlandia przez bliskość geograficzną najczęściej kupuje od Wielkiej Brytanii produktów (21,3% jej całego handlu zagranicznego przypada na rynek brytyjski). Z powodu *Brexitu* spadnie o 1/5 wymiana handlowa między tymi państwami. Skutkiem tego będzie zwiększenie chłonności rynku irlandzkiego dla niemieckich przedsiębiorstw np. w przemyśle farmaceutycznym, kosmetycznym oraz w dostarczaniu urządzeń do elektrowni wiatrowych.

Wystąpienie Wielkiej Brytanii spowodowało również dużą niepewność na rynkach kapitałowych. Szczególnie widoczne jest to w spadku kursów na giełdach papierów wartościowych. Do tej pory najważniejszą giełdą w UE jest giełda papierów wartościowych w Londynie (1/3 wszystkich operacji finansowych w Unii Europejskiej). Planowana fuzja giełdy papierów wartościowych we Frankfurcie nad Menem z londyńską giełdą stoi obecnie pod znakiem zapytania. Po wystąpieniu Wielkiej Brytanii z UE giełda we Frankfurcie nad Menem może przejąć pozycję lidera w Unii Europejskiej.

Konsekwencje *Brexitu* będą również odczuwalne na brytyjskim rynku nieruchomości, ponieważ klienci wysunęli żądanie wypłat z funduszy nieruchomości. Fundusze z obawy przed utratą płynności zablokowały możliwość wypłaty udziałów. Z perspektywy deweloperów spadek wartości funta z powodu *Brexitu* doprowadził do obniżenia cen nieruchomości oraz do zmniejszenia przychodów z ich sprzedaży. W Wielkiej Brytanii istnieje wysoki popyt na mieszkania i niska ich podaż. Jak pokazuje praktyka, wprowadzenie programu rządowego „Help to Buy” nie rozwiązało tego problemu. Mimo utrzymywania niskich stóp procentowych kredytów hipotecznych nadal mieszkania i domy są poza zasięgiem finansowym Brytyjczyków. W celu poprawy sytuacji na rynku mieszkaniowym zaproponowano kolejny program rządowy „Starter Homes”, w którym osoby w wieku do 40 lat mogą nabyć nieruchomość za cenę o 20% niższą niż cena rynkowa. Skutki *Brexitu* mogą okazać się rozwiązaniem problemu braku zdolności kredytowej Brytyjczyków, ponieważ dzięki osłabieniu wartości funta więcej osób będzie stać na zakup mieszkań.

Szacuje się też, że z powodu *Brexitu* zostanie zlikwidowanych 950 tys. miejsc pracy w perspektywie najbliższych 10 lat. Wskutek tego firmy poniosą koszty w wysokości 100 mld funtów (około 130 mld euro). *OECD* wyliczyła, że koszt na gospodarstwo domowe wyniesie od 1500 do 5000 funtów (około 1900-6500 euro). Najbardziej dotkliwie skutki *Brexitu* odczuje jednak Irlandia Północna, gdzie planowana jest likwidacja 15 tys. miejsc pracy.

Wielka Brytania jest szczególnie ważna dla Niemiec nie tylko z powodu zajmowania trzeciego miejsca pod względem eksportu niemieckich produktów, ale także dlatego, że stanowi trzecią najsilniejszą gospodarkę w Unii Europejskiej. Niemieckie Ministerstwo Gospodarki i Energii (*BMWi*) wskazało na następujące konsekwencje, jakie Wielka Brytania poniesie w związku z wystąpieniem z Unii Europejskiej:

1. *Brexit* oznacza rezygnację z możliwości pogłębienia rynku wewnętrznego w zakresie eksportu i importu dóbr, usług oraz kapitału. Spowoduje też zwiększenie biurokracji w handlu międzynarodowym przez odstąpienie od rozszerzenia układu o wolnym handlu.
2. Wyjście Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej tylko z pozoru stanowi ochronę suwerenności narodowej. W rzeczywistości będzie miała ona znacznie mniej praw i węższą przestrzeń do negocjacji rozwiązań gospodarczych z krajami członkowskimi. Do tej pory parlament brytyjski mógł zablokować prawo UE, jeżeli było to niezgodne z zasadą subsydiarności. Obecnie Wielka Brytania sama skazuje siebie na rozwiązywanie spraw gospodarczych w formie bilateralnych umów, które będą wymagały więcej czasu i zaangażowania, co przeloży się negatywnie na handel międzynarodowy.
3. Wielka Brytania musi wypracować nowe stosunki gospodarcze z państwami należącymi do strefy euro oraz krajami nie stosującymi wspólnej waluty. Występując z UE rezygnuje z różnych korzyści przysługujących państwom członkowskim, np. gwarancji zakazu dyskryminowania państwa na rynku wewnętrznym z powodu wykorzystywania w obrocie handlowym innej waluty niż euro czy też wyłączenia odpowiedzialności dla państw pozostających poza strefą euro z powodu korzystania ze środków ochronnych dla towarów i usług przez państwa ze strefy euro.
4. Wystąpienie Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej spowoduje nieważność ustaleń ze szczytu Rady Europejskiej z 19 lutego 2016 r. Wskutek tego Wielka Brytania utraci uprawnienia do ograniczania praw dla migrantów spoza Unii Europejskiej.

Wraz z rezygnacją Wielkiej Brytanii z członkostwa w Unii Europejskiej warto zastanowić się nad potencjalnymi scenariuszami uregulowania dostępu brytyjskich produktów i usług do rynku wewnętrznego.

Tabela 2.
Scenariusze dostępu do rynku wewnętrznego Unii Europejskiej brytyjskich produktów i usług

	Dostęp do rynku wewnętrznego Unii Europejskiej brytyjskich produktów i usług								
	dostosowanie do prawa UE	wolny handel	unia celna i handel zagraniczny	współpraca przedsiębiorstw	wymiar sprawiedliwości UE	swoboda przepływu osób	strefa Schengen	udział w budżecie UE	udział w strefie euro
Wielka Brytania w UE	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Wielka Brytania poza UE	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Umowy dwustronne z UE									
Szwajcaria	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Norwegia	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Turcja	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kanada	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Członek WTO	■	■	■	■	■	■	■	■	■

■ Brak udziału ■ Dobrowolny udział ■ Udział bez ograniczeń

Źródło: Opracowanie własne

W ramach hipotetycznych scenariuszy regulacji stosunków gospodarczych Wielkiej Brytanii z Unią Europejską istnieje duże prawdopodobieństwo, że zostanie wybrany tzw. model norweski, który zakłada pełen dostęp do rynku wewnętrznego usług. Warunkiem wejścia na rynek jest zapewnienie pełnej swobody przemieszczania się osób. Głównym konkurentem dla koncepcji norweskiej jest model szwajcarski, który polega na regulacji pozycji państwa umowami dwustronnymi z innymi krajami oraz na ograniczonym dostępie do wewnętrznego rynku usług. Mniej prawdopodobny wydaje się scenariusz kanadyjski, który jest oparty na umowie o wolnym handlu na wzór umowy *CETA* (Kompleksowa Umowa Gospodarczo-Handlowa) zawartej między UE a Kanadą pod koniec 2013 r. Orientacja w handlu zagranicznym na *WTO* jest najgorszym scenariuszem z powodu wzrostu kosztów *Brexitu* dla gospodarstw domowych o 5200 funtów (6800 euro). Jako członek *WTO* Wielka Brytania będzie miała określone przywileje związane z międzynarodowym handlem zagranicznym. Nie oznacza to jednak, że brak ceł będzie obejmował import wszystkich produktów. Będzie on ograniczony tylko do wybranej grupy.

Podsumowując, skutki *Brexitu* dla niemieckich przedsiębiorstw w Wielkiej Brytanii związane są z mało przewidywalną sytuacją gospodarczą. Konsekwencją tego jest ograniczenie inwestycji oraz zahamowanie rozwoju gospodarczego firm. Brak perspektywy wzrostu spowoduje ich stagnację, a przez to ograniczenia w zatrudnieniu. Wskutek niepewnej sytuacji politycznej w Wielkiej Brytanii firmy są zobligowane do zmiany swoich strategii biznesowych, które do tej pory były skoncentrowane na prowadzeniu wymiany handlowej w ramach rynku wewnętrznego Unii Europejskiej. Podstawą brytyjskiej gospodarki jest branża naukowo-techniczna, która jest pracodawcą dla 2,6 mln osób, w większości wysoko wykwalifikowanych pracowników. Z branżą tą intensywnie współpracują niemieckie przedsiębiorstwa. Wyzwaniem w tym zakresie będzie przekształcenie niemieckiej polityki produkcyjnej i dystrybucyjnej specjalistycznych produktów sprzedawanych do Wielkiej Brytanii.

Z kolei konsekwencje *Brexitu* dla niemieckiej gospodarki związane są z wprowadzeniem w Wielkiej Brytanii ceł importowych i eksportowych. Dzięki cłom Brytyjczycy zapłacą więcej za zakup produktów i usług w Niemczech. W związku z tym może dojść do zmniejszenia wielkości importu i eksportu. Wraz z wprowadzeniem barier w handlu zagranicznym niezbędne będzie przygotowanie w przypadku importu zgłoszeń celnych, dokumentów przewozowych, dokumentów tranzytowych oraz opłacenie należności przewozowych. Import i eksport produktów i usług niemieckich do Wielkiej Brytanii będą miały również inne stawkę opodatkowania.

Wnioski

1. Największym wyzwaniem dla Wielkiej Brytanii będą negocjacje w sprawie dostępu do rynku wewnętrznego Unii Europejskiej, dalsze warunki członkostwa w *EFTA* oraz ułożenie stosunków gospodarczych z krajami spoza Unii Europejskiej, z którymi państwa członkowskie mają podpisane umowy o wolnym handlu.
2. *Brexit* Wielkiej Brytanii jest przykładem dla innych państw, które rozważają wystąpienie z Unii Europejskiej, że koszty gospodarcze wyjścia z UE są niewspółmiernie wyższe niż korzyści polityczne.
3. Wskutek *Brexitu* nastąpi nowy podział składek państw członkowskich do budżetu Unii Europejskiej. Koszty *Brexitu* będą musiały ponieść Niemcy oraz Francja. Wielka Brytania w latach 2010-2014 płaciła składkę w wysokości około 11,34 mld euro. W porównaniu do Wielkiej Brytanii, Niemcy w 2014 r. wpłacili do budżetu UE 25,8 mld euro, Francja 19,5 mld euro i Włochy 14,4 mld euro¹.
4. Przedmiotem negocjacji z Unią Europejską będzie również zwrot rabatu wynegocjowanego przez Margaret Thatcher w 1985 r. Rabat współfinansowany jest przez 4 państwa: Niemcy, Holandię, Austrię oraz Szwecję. Od 1985 r. do 2014 r. Wielka Brytania zaoszczędziła 110 mld euro na obniżonych składkach wpłacanych do budżetu UE.
5. *Brexit* wyzwolił ruchy odśrodkowe w Wielkiej Brytanii. Irlandia Północna jest zwolennikiem członkostwa w UE. Głównie z powodu wysokich subwencji, które otrzymuje z budżetu Unii Europejskiej oraz z tego powodu, że obok Szkocji, Walii oraz Anglii, Irlandia Północna jest jednym z eksporterów netto brytyjskich produktów. Pojawiają się komentarze, że *Brexit* może być przyczyną rozpadu Zjednoczonego Królestwa.

Tezy zawarte w tekście wyrażają jedynie opinie autora.

Marta Balcerek-Kosiarz - dr, adiunkt w Instytucie Zachodnim. Zainteresowania naukowe koncentrują się na systemie politycznym i gospodarczym Niemiec, polityce rozwoju lokalnego i regionalnego, zarządzaniu publicznym oraz prawie samorządowym w perspektywie porównawczej.

¹ http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/unitedkingdom/index_pl.htm (dane na dzień 11.07.2016 r.).